

Башинська Ю. І.,
к.е.н., с.д., науковий співробітник відділу
регіональної екологічної політики та природокористування
ДУ «Інститут регіональних досліджень
імені М.І. Долишнього НАН України»

АСПЕКТИ ЕКОЛОГІЧНОЇ СТІЙКОСТІ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД В СИСТЕМІ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

Аспекти екологічної стійкості територіальних громад у системі національної безпеки України доцільно розглядати крізь призму еволюції наукових підходів до взаємозв'язку економічного розвитку та природного середовища. Узагальнення теоретико-методологічних засад свідчить про поступову трансформацію економічної думки від ігнорування екологічних обмежень до їх системного врахування у сучасних моделях господарювання. Класичні та неокласичні теорії, представлені працями А. Сміта, Д. Рікардо, А. Маршалла, А. Пігу, тривалий час формували підґрунтя для домінування лінійної економічної моделі, орієнтованої на інтенсивне використання природних ресурсів без належного врахування екологічних наслідків. Такий підхід забезпечив значні темпи економічного зростання, однак водночас призвів до накопичення системних екологічних дисбалансів, що проявляються у деградації екосистем, виснаженні ресурсної бази та погіршенні якості довкілля.

Подальший розвиток економічної науки, зокрема у межах концепцій економіки довкілля, екологічної та «зеленої» економіки, сприяв переосмисленню ролі природного капіталу у забезпеченні сталого розвитку. Наукові напрацювання У. Росту, Р. Коуза, К. Боулдінга, Н. Георгеску-Регена, Г. Дейлі, Г. Брундтланд, В. Штахеля заклали підґрунтя для формування нової парадигми, у якій екологічна складова розглядається як ключовий фактор економічної стабільності та безпеки. У цьому контексті екологічна стійкість територіальних громад набуває стратегічного значення, оскільки саме на локальному рівні відбувається безпосередня взаємодія між господарською діяльністю та природним середовищем.

Становлення концепції циркулярної економіки та споріднених підходів, таких як промислова екологія, *cradle-to-cradle*, регенеративна економіка та біоекономіка, відображає якісно новий етап інтеграції економічних і екологічних інтересів. Для територіальних громад це означає перехід до моделей розвитку, що базуються на принципах замкненості матеріальних потоків, ресурсоефективності та відновлення природного капіталу. Запровадження таких підходів дозволяє мінімізувати обсяги відходів, підвищити ефективність використання ресурсів та зменшити негативний вплив на довкілля, що є важливим фактором зміцнення локальної та національної безпеки.

Екологічна стійкість територіальних громад безпосередньо пов'язана із забезпеченням ключових складових національної безпеки, зокрема економічної, соціальної, енергетичної та продовольчої. В умовах сучасних викликів, посилені повномасштабною війною, екологічні ризики набувають особливої

гостроти через руйнування інфраструктури, забруднення земель і водних ресурсів, порушення природних екосистем. Такі процеси формують додаткові загрози для життєдіяльності населення, знижують рівень економічної активності та обмежують можливості для відновлення територій. Водночас екологічна дестабілізація має мультиплікативний ефект, поширюючись на інші сфери безпеки та посилюючи загальну вразливість держави.

У цьому контексті екологічна стійкість виступає інтегральною характеристикою здатності територіальних громад протидіяти зовнішнім і внутрішнім загрозам, адаптуватися до змін та забезпечувати безпечні умови життєдіяльності. Важливими складовими її забезпечення є раціональне використання природних ресурсів, впровадження енергоефективних технологій, розвиток відновлюваної енергетики, ефективне управління відходами та збереження біорізноманіття. Реалізація цих напрямів сприяє підвищенню автономності громад, зниженню їх залежності від зовнішніх ресурсів та формуванню стійких локальних економічних систем.

Забезпечення екологічної стійкості територіальних громад потребує впровадження комплексного управлінського підходу, що передбачає інтеграцію екологічних пріоритетів у систему стратегічного планування місцевого розвитку. Важливу роль відіграють інструменти екологічного моніторингу, оцінки впливу на довкілля, просторового планування та екологічного аудиту. Не менш значущим є залучення громадськості до процесів прийняття рішень, що сприяє підвищенню прозорості управління та формуванню екологічної свідомості населення.

Особливого значення набуває розвиток інституційної спроможності органів місцевого самоврядування у сфері екологічного управління. Йдеться про підвищення рівня професійної компетентності кадрів, удосконалення нормативно-правового забезпечення, впровадження сучасних цифрових інструментів управління та зміцнення фінансової бази громад. Водночас ефективність екологічної політики значною мірою залежить від рівня міжсекторальної взаємодії, зокрема співпраці між органами влади, бізнесом, науковими установами та громадськими організаціями.

Вітчизняна наукова думка у сфері екологічної економіки та сталого розвитку демонструє послідовну трансформацію від ресурсно-орієнтованих моделей до сучасних інтегрованих підходів, що базуються на принципах циркулярності та екологізації господарської діяльності. Це створює теоретичне підґрунтя для формування ефективної державної політики, спрямованої на забезпечення екологічної стійкості територіальних громад як складової національної безпеки.

В умовах повоєнного відновлення України екологічна стійкість повинна стати одним із ключових орієнтирів розвитку територіальних громад. Відбудова зруйнованих територій має здійснюватися на засадах «зеленого» переходу, що передбачає впровадження екологічно безпечних технологій, модернізацію інфраструктури з урахуванням принципів енергоефективності та відновлення природних екосистем. Такий підхід дозволить не лише мінімізувати негативні наслідки війни, але й сформуванню основи для довгострокового сталого розвитку

та зміцнення національної безпеки держави.

Список використаних джерел

1. Башинська Ю. І. Особливості регіональних програм з використання відновлюваних джерел енергії. *Регіональна економіка*, 2014. Вип. 1. С. 165-174.
2. Башинська Ю. І., Жук П. В. Перспективні шляхи розвитку публічно-приватного партнерства у сфері відновлюваної енергетики регіону. *Регіональна економіка*, 2016. Вип. 3. 63-68.
3. Kravtsiv V., Zhuk P., Bashynska Y. Development capacity and perspectives of the renewable energy in the Carpathian region of Ukraine. *Economic annals-XXI*, 2017. № 168. 73-77.

Беззубко Л. В.,
д.держ.упр., проф.
Північноукраїнський інститут імені Героїв Крут ПАТ «МАУП»,
м. Чернігів
Беззубко Б. І.,
к.держ.упр., доцент
Таврійський державний агротехнологічний університет
м. Запоріжжя

ТЕРИТОРІАЛЬНІ ГРОМАДИ: НОВІ ЗАВДАННЯ І МОЖЛИВОСТІ ЇХ ВИРІШЕННЯ

Процес формування публічного управління в Україні є складним і суперечливим, що пов'язано з складнощами розвитку територіальних громад під час військових дій.

Великомасштабні військові дії вплинули на всі сторони життя територіальних громад, призвели до появи нових завдань та викликів для місцевого самоврядування. Слід зазначити, що ці завдання різні як для тих громад, що знаходяться поблизу здійснення воєнних дій, так і для тих громад, які розташовані на заході України.

В умовах введення воєнного стану законодавчо введені обмеження стосовно повноважень місцевої ради [1]. Були визначені випадки, правові підстави, коли повноваження місцевих рад переходять до відповідних військових адміністрацій.

Насамперед перед радами постала необхідність вирішувати нові завдання, які пов'язані із забезпеченням життєдіяльності своїх громад в умовах воєнного стану:

- розміщенням переміщених осіб, організація внутрішніх міграційних потоків;
- розподіл гуманітарної і міжнародної технічної допомоги;
- робота з релокованими підприємствами;